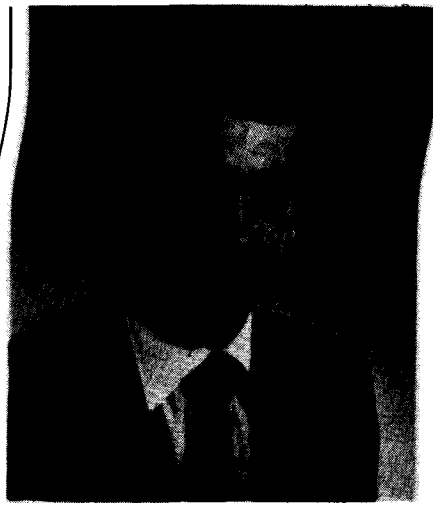

Deflatoire overheids- financiën?

prof. De Grauwe

Het tekort op de Belgische overheidsbegroting neemt dramatische proporties aan. In 1980 bedroeg de netto financieringsbehoefte van de totale overheid ongeveer 10% van het BNP (het bruto te financieren saldo liep op tot 12% van het BNP). In 1981 zullen deze recordcijfers ruimschoots overtroffen worden. De vooruitzichten voor 1982 zijn somber. Weliswaar heeft de Belgische regering nu een aantal maatregelen voorgesteld om door bezuinigingen en vooral belastingverhogingen de recente explosie van begrotingstekorten in 1982 in te dammen. Het lijkt er echter op dat het pakket van maatregelen in het beste geval het tekort slechts zal kunnen terugbrengen op het niveau van 1980.

Ondanks de omvang van het overheidsstekort en de ernstige dreiging van een financieel debâcle lijkt het onmogelijk om drastische bezuinigingen in de overheidsuitgaven te verrichten. De oorzaak van dit immobilisme is niet ver te zoeken: een ongewone zwakheid van de overheid tegenover de talloze pressiegroepen die, dikwijls gesubsidieerd door dezelfde overheid, actie voeren tegen elke verandering.

In deze column wil ik het hebben over het steeds terugkerend argument gebruikt door woordvoerders van pressiegroepen en ondersteund door „progressieve” economen, dat een terugschroeven van de overheidsuitgaven deflatoir zal werken en de werkgelegenheid negatief zal beïnvloeden. Deze opvatting steunt op een simplistische toepassing van de keynesiaanse multiplieranalyse: meer overheidsuitgaven en -tekorten werken stimulerend, minder deflatoir.

Dat er een probleem is met dit keynesiaans paradigma blijkt al onmiddellijk uit onderstaande tabel:

	Overheidstekort als percentage van het BNP		Groei van het BNP (in constante prijzen)	
	België	EG	België	EG
1978 ...	- 6,3	- 4,0	3,0	3,2
1979 ...	- 7,2	- 3,6	2,5	3,5
1980 ...	- 9,4	- 3,6	1,2	1,3

Bron: EG-Commissie, *De Europese Economie*.

Ondanks een snelle stijging van het Belgisch overheidsstekort (en het stimulerend effect dat hiervan zou moeten uitgaan) daalde het groeitempo van het BNP in België sneller dan in de EG gedurende dezelfde periode. Alhoewel dit fenomeen nog geen bewijs is dat de keynesiaanse macro-economische sti-

mulering niet werkt, is het toch een ernstige waarschuwing dat het keynesiaans paradigma onbruikbaar is geworden. In elk geval leidt het tot de vraag hoe het komt dat ondanks een duidelijk expansief budgettair beleid in België de groei van het BNP aanzienlijk lager was dan in de EG. Het antwoord heeft te maken met zowel de vraag- als de aanbodeffecten van overheidsuitgaven en -tekorten.

De snelle stijging van het Belgische budgettaire tekort is bijna uitsluitend het resultaat van een ware explosie van de inkomensoverdrachten. Het is nu algemeen aanvaard dat het stimulerend vraageffect van overheidstransfers gefinancierd door leningen uiterst klein is. In een recente simulatiestudie van M. Dombrecht en T. Peeters wordt het multiplier-effect dat hiervan uitgaat zelfs negatief 1). De oorzaak van dit laag, en misschien zelfs negatief vraageffect van overheidstransfers gefinancierd door leningen ligt hem in de grote openheid van de Belgische economie en in de sterke „crowding-out”-effecten op de particuliere investeringen. Dit laatste effect is belangrijk omdat het leidt tot een situatie waarbij de overheid consumptie stimuleert ten nadele van productieve investeringen.

We komen meteen tot de aanbodeffecten van toegenomen overheidsuitgaven en -tekorten. Het bestaan van een begrotingstekort van 10% van het BNP betekent dat, tenzij de overheidsuitgaven worden verminderd, de belastingdruk in de toekomst op substantiële wijze zal moeten toenemen. M.a.w. de belastingdruk die gedurende de jaren zeventig in België sterk is toegenomen, zal in de nabije toekomst nog meer moeten toenemen. Deze belastingdruk moet uiteindelijk door de productieve sector worden gedragen. Het is immers deze sector die het economische surplus moet genereren om de collectieve en sociale sector te kunnen dragen. De verwachte toename van de belastingdruk op de productieve sector oefent daarom nu

reeds een negatief effect uit op de investerings- en aanbodbeslissingen.

De meest in het oog springende manifestatie van toenemende belastingdruk op de productieve sector is het bestaan van een groeiende „loonwig”. Dit is het verschil tussen de bruto loonkosten voor de onderneming en het loon na belastingen voor de werknemer. Deze loonwig is van 67% in 1970 opgelopen tot ongeveer 100% van het netto loon in 1980. (De marginale loonwig, d.i. het verschil tussen de bruto loonkosten per uur en het netto loon van het laatst gewerkt uur, bedraagt nu meer dan 200% voor de gemiddelde arbeider.) Deze groeiende loonwig oefent een onophoudelijke druk uit op de bruto loonkosten en draagt bij tot een versnelde uitstoot van arbeidskrachten uit de productieve sector, vooral uit de industriële sector. Sinds 1974 daalde de industriële werkgelegenheid in België met ongeveer 20% tegenover 6% in de rest van de EG. De stijgende loonwig draagt daarenboven bij tot de snelle expansie van de „ondergrondse” economie.

Gezien de omvang van het budgettaire tekort en de onwil om de overheidsuitgaven drastisch te verminderen kan in de toekomst de belastingdruk, en dus de loonwig, slechts stijgen. De uitstootverschijnselen uit de productieve sector en de groei van de ondergrondse economie kunnen in de toekomst dan ook slechts in omvang toenemen. Het is in deze zin dat het huidige begrotingstekort een zware hypotheek legt op de toekomst van de productieve sector in België. Uiteindelijk wordt ook de hele sociale bovenbouw onder druk gezet.

Mijn conclusie is dat wanneer rekening wordt gehouden met zowel de vraag- als de aanbodeffecten, de snelle toename van de overheidsuitgaven en -tekorten een negatief effect uitoefent op de productie en de productieve werkgelegenheid in België. In tegenstelling tot wat men uit een simpel keynesiaans multipliermodel zou kunnen besluiten, zal een terugschroeven van de overheidstransfers geen deflatie verwekken. Integendeel, het is een conditio sine qua non voor het in stand houden van de productieve sector in België.

De Grauwe

1) Zie M. Dombrecht en T. Peeters, Sanering van de overheidsfinanciën: gevaarlijk of onvermijdelijk, *Leuvense Economische Standpunten*, augustus 1980.